

FICIL
RAISE THE BAR!

Rīgā, 2024. gada 5. jūnijā
Nr. 33/2024

Ministru prezidentei
Evikai Siliņai
pasts@mk.gov.lv

Risks zaudēt vairāk kā miljardu EUR investīcijas nekvalitatīvas likumdošanas iniciatīvas dēļ

Ārvalstu investoru padomes Latvijā (turpmāk – FICIL) rīcībā ir nonākusi FICIL biedru sniegta informācija, ka 2024. gada 8. maijā Klimata un enerģētikas ministrija (turpmāk – KEM) industrijas pārstāvjiem prezentēja Elektroenerģijas tirgus likuma grozījumu projektu (turpmāk – Grozījumi) problēmu risināšanai ar elektroenerģijas tīkla pieslēgumu jaudu rezervēšanu, izbūvi un ekspluatāciju. Grozījumi tostarp liegs praksē īstenot jau uzsāktus atjaunojamās enerģijas projektus, rēķinoties ar pašlaik pieļautu iespēju rezervētās jaudas ietvaros secīgi (pakāpeniski) apvienot saules un vēja enerģijas parkus.

Grozījumus industrijas pārstāvjiem KEM izsūtīja 2024. gada 14. maija darba dienas beigās, lūdzot sniegt komentārus līdz 2024. gada 17. maijam. 2024. gada 8. maija prezentācija neesot darījusi zināmus būtiskus aspektus un nianšes, tādēļ pilnīgs priekšstats par Grozījumu faktisko saturu esot bijis iegūstams tikai no 2024. gada 14. maijā izsūtītajiem dokumentiem.

Ir pilnībā nepieņemami dot industrijas pārstāvjiem tikai divas dienas laika, lai iepazītos un pilnvērtīgi sniegtu atzinumu par tik svarīgām izmaiņām. Tik īsā termiņā nav iespējams detalizēti sagatavot kvalitatīvi argumentētu viedokli. **FICIL, tostarp tie biedri, kas aktīvi investē atjaunojamās enerģijas nozarē, uzskata šādu pieeju par nepieņemamu un nesamērīgu.**

FICIL saprot jau gadiem ilgi veidojušos nozares problemātiku un nepieciešamību rast risinājumu, tomēr atzīstam par nepieņemamu ne tikai līdzšinējo Grozījumu izstrādes un apspriešanas procesu, bet arī tā saturu. Aizbaidināšanās ar nepieciešamību atsijāt negodprātīgās, spekulatīvās vai kā citādi sabiedrības kopējām interesēm neatbilstošās elektroenerģijas tīkla jaudas rezervācijas nav pietiekama, ja tas apdraud jau uzsāktu projektu īstenošanu. **Šāda pieeja rada nopietnu risku, ka atjaunojamās enerģijas projektu attīstītāji varētu pārtraukt savas turpmākās investīcijas jau uzsāktajos projektos Latvijā. Daži investori šobrīd apsver iespēju pārcelt miljardiem eiro vērtas investīcijas no Latvijas uz Lietuvu, Igauniju vai citām valstīm.**

Jau vairākus gadus FICIL pozīcijas ziņojumos un rekomendācijās tiek norādīts uz likumdošanas procesa zemo kvalitāti visos likumdošanas izstrādes, sagatavošanas un pieņemšanas līmeņos. Diemžēl arī pēdējos gados likumdošanas procesā nav redzami uzlabojumi.

Ievērojot situācijas nopietnību, aicinām apturēt Grozījumu tālāko virzību un rast iespēju tikties ar FICIL un tās biedru pārstāvjiem līdz 2024. gada 18. jūnijam. Ņemot vērā ārvalstu investīciju būtisko ietekmi uz tautsaimniecību un valstī noteiktos ambiciozos ekonomiskās izaugsmes mērķus, kurus nav iespējams sasniegt bez ārvalstu investīcijām,

aicinām meklēt risinājumu, lai izvairītos no ārvalstu investora iespējama publiska paziņojuma par liela apmēra investīciju portfeļa pārceļšanu uz citām valstīm.

Pielikumā: Projekts grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā, saistībā ar elastīgo pieslēgumu.

Ar cieņu

Tatjana Guņņajeva
FICIL izpilddirektore

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

9.pants. Sistēmas darbība

(1) Sistēmas operators tā licences darbības zonā un termiņā ir atbildīgs par sistēmas darbību, apkalpošanu un drošumu, sistēmas vadību un attīstību, savienojumu ar citām sistēmām, kā arī par sistēmas ilglaicīgu spēju nodrošināt elektroenerģijas transportēšanu atbilstoši prognozētajam pieprasījumam.

(1¹) Sistēmas operators atsevišķi uzskaita un savā tīmekļvietnē publicē informāciju par brīvajām sistēmas jaudām ražošanas un patēriņa pieslēgumu nodrošināšanai. Informāciju par brīvajām pārvades sistēmas jaudām katram pārvades sistēmas pakalpojuma veidam elektroenerģijas ražošanas iekārtu pieslēguma nodrošināšanai pārvades sistēmas operators savā tīmekļvietnē publicē vismaz reizi ceturksnī.

(2) Sistēmas operatoram tā licences darbības zonā un termiņā ir pastāvīgas saistības nodrošināt sistēmas dalībniekiem nepieciešamo pieslēgumu attiecīgai sistēmai saskaņā ar regulatora noteiktajiem vienotiem sistēmas pieslēguma noteikumiem, ja sistēmas dalībnieks izpilda sistēmas operatora noteiktās tehniskās prasības pieslēguma ierīkošanai, un gadījumā, ja pieslēgums pārvades sistēmai nepieciešams elektroenerģijas ražotājam, kas vēlas saņemt elastīgo pārvades sistēmas pakalpojumu, tam ir piešķirtas šā panta 3¹. daļā minētās tiesības iesniegt pieteikumu tehnisko prasību saņemšanai. Pieslēguma maksa atbilst pamatotām attiecīgā sistēmas pieslēguma ierīkošanas izmaksām. Jauna sistēmas dalībnieka pieslēguma maksa neietver sistēmas attīstības izmaksas.

(2¹) Sadales sistēmas operators sedz 50 procentus un galalietotājs 50 procentus no pieslēguma maksā ietvertajām būvdarbu izmaksām, un galalietotājs pilnā apmērā sedz pārējās ekonomiski pamatotās attiecīgā pieslēguma ierīkošanas izmaksas vienā no šīs daļas 1., 2. vai 3. punktā minētajiem gadījumiem:

- 1) pieslēguma spriegums nepārsniedz 400 voltus, un ievadaizsardzības aparāta strāvas lielums nepārsniedz 100 ampērus;
- 2) pieslēgums tiek ierīkots sistēmas operatora sistēmai, kurai pieslēgti vairāk par simt tūkstošiem lietotāju, un:
 - a) galalietotājs ievēro šā panta 2.⁵ daļā noteiktos pienākumus,
 - b) pieslēguma spriegums nepārsniedz 400 voltus,
 - c) ievadaizsardzības aparāta strāvas lielums pārsniedz 100 ampērus;
- 3) pieslēgums tiek ierīkots sistēmas operatora sistēmai, kurai pieslēgti vairāk par simt tūkstošiem lietotāju, un:
 - a) galalietotājs ievēro šā panta 2.⁵ daļā noteiktos pienākumus,
 - b) pieslēguma spriegums ir 6—20 kilovolti.

(2²) *(Izslēgta ar 11.04.2024. likumu)*

(2³) Kārtību, kādā finansē pieslēguma ierīkošanu aizsargātajam lietotājam, un ierobežojumus attiecībā uz aizsargātajiem lietotājiem piederošiem nekustamajiem īpašumiem nosaka Ministru kabinets.

(2⁴) Elektroenerģijas ražotājs maksā attiecīgajam sistēmas operatoram maksu par sistēmas jaudas rezervēšanu, ja jaunu elektroenerģijas ražošanas iekārtu plānots pieslēgt elektroenerģijas

pārvades sistēmai vai sadales sistēmai un pieslēdzamās elektroenerģijas ražošanas iekārtas jauda ir lielāka par 50 kilovatiem. Regulators nosaka metodiku, pēc kādas aprēķināma maksa par sistēmas jaudas rezervēšanu, kā arī kārtību, kādā šo maksu izlieto pieslēguma maksas segšanai. Elektroenerģijas ražotājs zaudē maksu par sistēmas jaudas rezervēšanu, ja tā elektroenerģijas ražošanas iekārta netiek pieslēgta elektroenerģijas sistēmai no sistēmas operatora neatkarīgu iemeslu dēļ.

(2⁵) Galalietotājam, kurš saskaņā ar šā panta 2.¹ daļas 2. un 3. punktu un pieslēguma līguma noteikumiem sedzis 50 procentus no pieslēguma maksā ietvertajām būvdarbu izmaksām, ir pienākums pieslēguma līgumā noteiktajā termiņā uzsākt sistēmas pakalpojuma lietošanu, nesamazinot pieslēguma atļauto slodzi vismaz piecus gadus no pieslēguma līgumā noteiktās dienas, kurā tiek uzsākta sistēmas pakalpojuma lietošana ierīkotajā pieslēgumā. Ja galalietotājs nepilda šajā daļā noteiktos pienākumus, sistēmas operatoram ir tiesības pieprasīt un galalietotājam ir pienākums atmaksāt operatora segto būvdarbu izmaksu daļu saskaņā ar pieslēguma līguma noteikumiem.

(2⁶) Šā panta 2.¹ daļā noteikto pieslēguma maksā ietverto būvdarbu izmaksu segšanas kārtību nepiemēro un galalietotājs pilnā apmērā sedz ekonomiski pamatotās attiecīgā pieslēguma ierīkošanas izmaksas, ja:

- 1) galalietotājs nevēlas piemērot šā panta 2.¹ daļā minēto izmaksu segšanas kārtību;
- 2) ierīko rezerves pieslēgumu;
- 3) ierīko pagaidu pieslēgumu;
- 4) galalietotājs ievieš elektroenerģijas ražošanas iekārtas un atbilstoša pieslēguma nodrošināšanai nepieciešama sistēmas operatora elektroietaišu pārbūve;
- 5) sistēmas operators un galalietotājs ir vienojušies, ka pieslēguma ierīkošanai nepieciešamo būvdarbu veicēju izvēlas galalietotājs.

(2⁷) Pieslēguma ierīkošanai nepieciešamo būvdarbu izmaksu daļu, kuru saskaņā ar šā panta 2.¹ daļu sedz sadales sistēmas operators, tas iekļauj elektroenerģijas sadales sistēmas pakalpojumu tarifu veidojošajās izmaksās.

(3) Galalietotājam Ministru kabineta noteiktajā kārtībā ir tiesības iesniegt pieteikumu par speciālu pieslēgumu pārvades sistēmai vai esošā pārvades sistēmas pieslēguma jaudas palielināšanu, ja šā lietotāja elektroenerģijas patēriņš pēc pieslēguma ierīkošanas pieaugs ne mazāk par 100 000 megavatstundām gadā vai ar pieslēguma nominālo jaudu ne mazāku kā 50 megavati. Ministru kabinets nosaka vienotus speciālā pieslēguma noteikumus, paredzot galalietotāja pieteikuma iesniegšanas un izskatīšanas kārtību, pieslēguma ierīkošanas kārtību un nepieciešamās galalietotāja garantijas par pieslēguma izmantošanu, kā arī izskata galalietotāju pieteikumus par speciālu pieslēgumu pārvades sistēmai vai esošā pārvades sistēmas pieslēguma jaudas palielināšanu un katrā konkrētajā gadījumā atsevišķi lemj par speciālu pieslēguma nosacījumu piemērošanu.

(3)¹ Tiesības iesniegt pieteikumu tehnisko prasību saņemšanai pārvades sistēmas operators piešķir elektroenerģijas ražotājiem, kas vēlas saņemt elastīgo pārvades sistēmas pakalpojumu, vismaz reizi ceturksnī, ievērojot katra pārvades sistēmas pakalpojuma veida brīvo pārvades sistēmas jaudu.

(3)² Ja elektroenerģijas ražošanas iekārtu ieviešanai ir nepieciešams saņemt Valsts vides dienesta tehniskos noteikumus vai akcepta lēmumu pēc ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu, tiesības iesniegt pieteikumu ir tikai elektroenerģijas ražotājam, kurš ir saņēmis lēmumu par ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras piemērošanu.

(3)³ Elektroenerģijas ražotājam, kuram piešķirtas tiesības iesniegt pieteikumu tehnisko prasību saņemšanai, tās jāizmanto:

1) 60 dienu laikā no piešķiršanas dienas, ja elektroenerģijas ražošanas iekārtu ieviešanai nav nepieciešams saņemt Valsts vides dienesta tehniskos noteikumus vai akcepta lēmumu pēc ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu;

2) 12 mēnešu laikā no piešķiršanas dienas, ja elektroenerģijas ražošanas iekārtu ieviešanai nepieciešams saņemt Valsts vides dienesta tehniskos noteikumus vai akcepta lēmumu pēc ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu un elektroenerģijas ražotājs.

(3)⁴ Pārvades sistēmas operators nosaka un publicē savā tīmekļvietnē tiesību elektroenerģijas ražotājiem iesniegt pieteikumu tehnisko prasību saņemšanai piešķiršanas savstarpēji salīdzinošo procedūru, kurā ietverts izsoles mehānisms un noteikti salīdzināšanas kritēriji, kas ievēro vismaz šādus principus:

1) dažādu elektroenerģijas ražošanas iekārtu ražošanas profilu savstarpēja savietojamība;

2) elektroenerģijas ražošanas un patēriņa savietojamība viena pieslēguma ietvaros;

3) elektroenerģijas ražošanas iekārtu tehniskās iespējas sniegt palīgpakalpojumus;

4) elektroenerģijas ražošanas iekārtu ieviešanas gatavības pakāpe.

(3)⁵ Šā panta 3⁴. daļā minēto izsoli mehānismu piemēro, ja elektroenerģijas ražotāju, kuram piešķiramas tiesības iesniegt pieteikumu tehnisko prasību saņemšanai, nav iespējams noteikt, pamatojoties uz salīdzināšanas kritērijiem. Pārvades sistēmas operators publicē savā tīmekļvietnē izsoles rīkošanas kārtību un nosacījumus. Izsoles ieņēmumus pārvades sistēmas operators izmanto jaunu aktīvu iegādes vai izveides finansēšanai vai pārvades sistēmas pakalpojuma tarifā iekļaujamo izmaksu segšanai.

(4) Sistēmas operatoram ir tiesības atteikt pieslēgumu attiecīgai sistēmai, ja tās tīklu jauda nav pietiekama. Atteikuma pamatojumu sistēmas operators sniedz rakstveidā 30 dienu laikā pēc sistēmas dalībnieka iesnieguma saņemšanas.

(4¹) Sistēmas operatoram ir tiesības no elektroenerģijas sistēmas bez brīdinājuma atslēgt elektroenerģijas ražošanas iekārtas, kuras pieslēgtas elektroenerģijas sistēmai bez sistēmas operatora atļaujas vai pārsniedz sistēmas operatora atļauto elektroenerģijas ražošanas jaudu.

(5) Sistēmas operators septiņu darba dienu laikā informē regulatoru par katru gadījumu, kad tirgus dalībniekam atteikta pieeja sistēmai, un par pasākumiem, kas nepieciešami, lai uzlabotu sistēmu un palielinātu tās jaudu.

13.pants. Pārvades sistēmas operatora atbildība

(1) Pārvades sistēmas operators sniedz pārvades sistēmas pakalpojumus un nodrošina balansēšanu un stabilitāti pārvades sistēmā. Šie pienākumi ir jāveic saskaņā ar taisnīguma, atklātības un vienlīdzības principiem, un to izpildes kārtību nosaka Tīkla kodeksā.

(1)¹ Elektroenerģijas ražotājam sniedzamajam pārvades sistēmas pakalpojumam ir šādi veidi:

1) konstants pārvades sistēmas pakalpojums – pārvades sistēmas pakalpojums elektroenerģijas ražotājam tiek sniegts nepārtraukti, izņemot, ja pārvades sistēmas pakalpojuma ierobežošana tiek veikta normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos;

2) elastīgais pārvades sistēmas pakalpojums – pārvades sistēmas pakalpojuma sniegšana elektroenerģijas ražotājam var tikt ierobežota 876 stundas viena kalendārā gada ietvaros, kuru laikā elektroenerģijas ražotājs sedz pārvades sistēmas operatora izmaksas par ierobežojuma īstenošanu. Ierobežošanas laikā neietver gadījumus, kad pārvades sistēmas pakalpojuma ierobežošana veikta normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos. Kārtību, kādā tiek veikta pārvades sistēmas pakalpojuma ierobežošana, uzskaitīts ierobežošanas laiks, kā arī veikti elektroenerģijas ražotāja norēķini ar pārvades sistēmas operatoru par ierobežojuma īstenošanu, izstrādā pārvades sistēmas operators un apstiprina regulators.

(2) Pārvades sistēmas operators ir atbildīgs par balansēšanu pārvades sistēmā un balansēšanas aprēķiniem, kurus veic taisnīgā, atklātā un vienlīdzīgā veidā attiecībā uz visiem sistēmas dalībniekiem.

(3) Pārvades sistēmas operators ir atbildīgs par elektroapgādes drošumu, elektroenerģijas ražošanas un starpvalstu savienojumu jaudu rezervēšanu un enerģijas plūsmu vadību, ņemot vērā elektroenerģijas apmaiņu ar citām savienotām pārvades sistēmām, nodrošinot pienācīgu pārvades tīkla jaudu un stabilu sistēmas darbību.

(4) Pārvades sistēmas operators ir atbildīgs par iespējamo pārvades sistēmas sastrēgumu un pārslodzes novēršanu, ja sastrēgums vai pārslodze rodas paredzēto tirdzniecības darījumu rezultātā, kā arī par savstarpēji savienotās sistēmas stabilitāti un savietojamību ar ārvalstu elektroenerģijas sistēmām.

(5) Pārvades sistēmas operators ir tiesīgs ierobežot vai atteikt paredzētos tirdzniecības darījumus, ja citādi nav iespējams novērst pārvades ierobežojumus vai pārvades sistēmas pārslodzi un ir apdraudēta savstarpēji savienotās sistēmas stabilitāte. Tirdzniecības darījumus reģistrē, ierobežo un atsaka Tīkla kodeksā noteiktajā kārtībā, ievērojot taisnīguma, atklātības un vienlīdzības principus.

(6) Pārvades sistēmas operators, attīstot pārvades sistēmu, ir atbildīgs par jaunu pārvades infrastruktūras objektu plānošanu, būvniecību un nodošanu ekspluatācijā.

1.panta otrā daļa

22) **palīgpakalpojumi** — pakalpojumi, kas nepieciešami elektroenerģijas pārvades sistēmas balansēšanas darbības nodrošināšanai, tajā skaitā pieprasījuma reakcijas pakalpojums un ierobežojuma īstenošana elastīgā pārvades sistēmas pakalpojuma ietvaros;

14.pants. Palīgpakalpojumi pārvades sistēmā

(1) Pārvades sistēmas operators patstāvīgi sniedz palīgpakalpojumus, to skaitā balansēšanas pakalpojumus, vai tos pērk. Pārvades sistēmas operators pērk palīgpakalpojumus vai sniedz palīgpakalpojumus elektroenerģijas tirgus dalībniekiem, ievērojot atklātas, nediskriminējošas un uz tirgus principiem balstītas procedūras.

(2) Maksu par ierobežojuma īstenošanu elastīgā pārvades sistēmas pakalpojuma ietvaros nosaka saskaņā ar pārvades sistēmas operatora izstrādātu un regulatora apstiprinātu metodiku. Pārvades sistēmas operators publicē savā tīmekļvietnē maksu par ierobežojuma īstenošanu elastīgā pārvades sistēmas pakalpojuma ietvaros.

Pārejas noteikumi

118. Elektroenerģijas ražotājs, kas saskaņā ar šā likuma 9. panta 2⁴ daļu veicis maksas par sistēmas jaudas rezervēšanu apmaksu pārvades sistēmas operatoram, var prasīt tās atmaksu līdz 2024. gada 31. augustam, ja ražotājs vēlas pārtraukt pieslēguma pie pārvades sistēmas ierīkošanu. Pārvades sistēmas operators atmaksā elektroenerģijas ražotājam maksu par sistēmas jaudas rezervēšanu vai paziņo par maksas par sistēmas jaudas rezervēšanu nodrošinājuma (garantijas) atbrīvošanu finanšu pakalpojuma sniedzējam un anulē tehniskās prasības, kuras izsniegtas elektroenerģijas ražošanas iekārtu pieslēgšanai attiecīgajai sistēmai. Elektroenerģijas ražotājam ir pienākums kompensēt pārvades sistēmas operatoram visas izmaksas, kas saistītas ar pieslēguma elektroenerģijas sistēmai ierīkošanu līdz brīdim, kad pieslēguma ierīkošana tika pārtraukta, par to noslēdzot atsevišķu vienošanos, un izveidotā pieslēguma daļa paliek sistēmas

operatora īpašumā. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2022. gada 14. aprīļa lēmuma Nr. 1/5 "Sistēmas pieslēguma noteikumi elektroenerģijas ražotājiem" 23. punktā noteiktais nav piemērojams uz šajā punktā minēto tehnisko prasību anulēšanas gadījumu.

119. Elektroenerģijas ražotāji, kuriem pārvades sistēmas operators izsniedzis tehniskās prasības līdz šo grozījumu spēkā stāšanās brīdim, saņem konstanto pārvades sistēmas pakalpojumu.

120. Šā likuma 9.panta 1.¹ daļā minēto informāciju pārvades sistēmas operators pirmo reizi publicē ne vēlāk kā 2024. gada #.mēnesī.

121. Šā likuma 9. panta 3.⁴ daļā minēto procedūru un 3.⁵ daļā minēto izsoles rīkošanas kārtību un nosacījumus pārvades sistēmas operators publicē savā tīmekļvietnē mēnešu laikā no minēto normu spēkā stāšanās dienas.

122. Šā likuma 13. panta 1.¹ daļā minēto kārtību un 14. panta otrajā daļā minēto metodiku pārvades sistēmas operators regulatoram 12 mēnešu laikā no minētās normas spēkā stāšanās dienas.

123. Līdz 2025. gada 31. augustam brīvā pārvades sistēmas jauda tiek piešķirta tikai elastīgā pārvades sistēmas pakalpojuma saņemšanai.